

Павленко Тетяна

кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра психології та професійної освіти,
Національний Авіаційний університет,
м. Київ, Україна

tanjapavlenko28223@gmail.com

ПРИЧИНИ РОЗВИТКУ АУТИЗМУ З ТОЧКИ ЗОРУ МЕТОДУ ПСИХОТЕРАПІЇ «Я-РЕКОНСТРУКЦІЯ»

***Анотація.** У статті розглянуто визначення і вже існуючі погляди на розуміння причин виникнення аутизму та надано абсолютно новий погляд на дану проблему. Зокрема, запропоновано нове розуміння поняття «набутий аутизм», висвітлено роль довербального періоду в розвитку симптоматики та запропоновано напрямки роботи з клієнтами.*

***Ключові слова:** аутизм, набутий аутизм, я-реконструкція, довербальна травма.*

***Annotation.** The article examines definitions and existing views on understanding the causes of autism and provides a completely new perspective on this problem. In particular, a new understanding of the concept of «acquired autism» is proposed, the role of the preverbal period in the development of symptoms is highlighted, and the direction of work with clients is suggested.*

***Key words:** autism, acquired autism, I-reconstruction, preverbal trauma.*

Вступ. Дослідження проблеми аутизму почалось ще на початку минулого століття і продовжується по сьогоднішній день. За даними ВООЗ кожна 160 дитина має розлад аутистичного спектру. Не дивлячись на те, що проблема є досить поширеною, а підходів до визначення аутизму досить багато, все ж, не

вийшло дійти згоди щодо визначення та причин розвитку цього явища. І батьки і вчені, хочуть зрозуміти причини виникнення феномену з метою допомоги дітям, проте проблема так і залишається невирішеною. Розуміння цих причин змогло дати поштовх до пошуку нових шляхів профілактики та корекції аутизму.

Метою даної статті є висвітлення абсолютного нового погляду на причини розвитку аутизму з точки зору методу психотерапії «Я-реконструкція».

Результати дослідження. Термін «аутистичний» було введено у 1908 році Ойгеном Блейлером з метою опису дорослих хворих шизофренією, які втікають від соціального життя. І якщо, брати до увагу роботу Х. Спотніца «Сучасний психоаналіз шизофренічного пацієнта», ми дійсно можемо знайти багато схожої симптоматики між цими проблемами [10]. Проте, як самостійна проблема, це явище почало розглядатись лише у 1943 році, з виходом праці Лео Каннера «Аутистичні порушення емоційного контакту». Саме він визначив ознаки, поява яких може свідчити про даний стан [13].

В нас час є кілька підходів у визначенні поняття аутизм. Один з них розглядає стан як захворювання, що виявляється порушеннями у емоційній сфері при збереженні мислення. Цього підходу дотримується МОЗ та радить проводити роботу саме з розуміння стану як хвороби (МКБ 10) [3; 14].

Інший підхід визначає аутизм як стан, який виникає внаслідок зовнішнього впливу на дитину в ранньому віці, внаслідок травмуючого досвіду та особливостей контакту з оточуючими дорослими [2].

Обидва підходи мають сенс та значення, так як відображають певною мірою різні можливості в роботі зі станом та визначають компетенції спеціалістів.

Причини розвитку аутизму є невідомими й досі. Більшість теорій зводиться до фізіологічних проблем під час вагітності, проте досліджень, які повною мірою підтверджують ці гіпотези, немає.

Зазвичай, аутизм діагностується у 2-3 роки, проте симптоми, які характерні для даного стану, можуть спостерігатись і у людей, у яких не діагностовано аутизму.

Серед основних проявів аутизму відзначають:

- вибірковість у виборі страв, або повна відмова від їжі;
- відсутність зорового контакту;
- уникнення тілесних дотиків;
- істерики, напади агресії;
- важко вимовляти деякі звуки, відсутня мова;
- уникнення деяких звуків;
- не усвідомлює небезпечні ситуації.

О. Герасимова у своїй роботі визначає первинний та вторинний (набутий) аутизм. Проте, ця класифікація стосується періодів розвитку проблеми. В першому випадку мова йде про ранній дитячий аутизм, у другому – про дорослий [2].

Проте, ми маємо власний погляд на проблему розуміння стану аутизму. Враховуюче сказане вище, нами було впроваджено нове поняття «набутий аутизм» (відмінне від визначення О. Герасимової). Це стан, який розвивається внаслідок раннього негативного переживання людини (від народження до трьох років), який є захисною реакцією психіки, та формує ряд симптомів, які відображають характер отриманого досвіду. Негативне переживання може мати як одноразовий характер, так і бути систематичним, що ще більше закріплює симптом у підсвідомості дитини. Зазвичай цей стан характерний для людей, у яких не діагностовано аутизм, проте симптоматика говорить інше. У даному випадку «вторинний аутизм» це також спроба психіки «розказати» та опрацювати травматичний досвід раннього віку. Саме цей підхід до визначення стану розглядається в методі психотерапії «Я-реконструкція».

Метод психотерапії «Я-реконструкція» використовується з довербальними травмами, тобто такими, які стались в період, коли ще дитина не могла говорити та пізнавала цей світ через тіло матері, потім через контакт з нею [5;

9]. Ми знаходимо підтвердження даної гіпотези в роботах таких авторів як Б. Бетельгейм [12] та Дж. Боулбі [1]. Б. Бетельгейм, вважав аутизм наслідком проблем у стосунках дитини і матері [12]. Дж. Боулбі говорить про те, що «холодна мати» є головною причиною, яка зумовлює порушення у дітей раннього віку. «Перехід до аутистичного стану є своєрідним захистом від зовнішнього світу [1].

Одні автори стверджують, що базальна тривога, яка виникає в сфері порушення взаємин матері та дитини також приводить до ізоляції, беспорядності, як способу боротьби з тим болем, що виник у ранньому дитинстві (Хорні). Інші говорять про так зване розщеплення свідомості у ранньому віці, та розділенні об'єкта на хороший та поганий (Кляйн). В наслідок може розвиватись депресивна позиція з сильним контролем лібідо, та параноїдальна позиція, яка пов'язана з деструктивними імпульсами. І в наслідок такого розщеплення, ми зіштовхуємось з симптомами, які було описано які такі, які притаманні людині з аутизмом. На думку автора, основний механізм розвитку аутизму полягає в тому, що коли дитина починає усвідомлювати своє «я», це викликає у неї тривогу перед розлукою і депресію через втрату.

Проводячи дослідження, ми помітили, що симптоми, які характерні для аутизму, в будь-якому віці відображають ті чи інші етапи довербального віку у більшості дітей, проте не минають з часом, а залишаються сталими і програються у вигляді так званих довербальних актів [6; 7]. З метою кращого розуміння, ми вирішили зрівняти симптоми, які найчастіше зустрічаються з поведінкою малюків у дитячому віці (табл. 1).

Як бачимо, всі ці симптоми мають довербальний характер. Методом психотерапії, як уже зазначалось вище, який призначений для роботи з довербальними травмами, є «Я-реконструкція».

У даному напрямку, основними конструктами особистості, з якими варто працювати, є бажання, володіння та задоволення.

**Порівняння сталих симптомів аутизму з поведінкою дітей
в довербальний період**

Поведінка значимого дорослого	Симптом аутизму
Першою їжею, яку споживає малюк є мамине молоко, яке ж вона йому і пропонує (або заміняюча її особа). Гіперопікаючі мами, жінки, які не були готові до материнства, не завжди можуть виконати цю функцію так, як потрібно малюку, а іноді можуть завдати йому болю (наприклад перегодувати, а бо навпаки змушувати його терпіти голод). Тому, їжа як така сприймається як біль, а те що пропонує мама – як спосіб завдати болю.	Вибірковість у виборі страв, або повна відмова від їжі.
Дитина вчиться пізнавати світ через контакт з мамою (тілесний, обійми, зоровий). В майбутньому на основі цього формується вміння встановлювати контакти з людьми, флірт, довіра світу [8].	Відсутність зорового контакту Уникнення тілесних дотиків
Дитина має велику безмежну любов до матері, проте, вона має і фізіологічні, вікові потреби, які спонукають її рости і розвиватись. Підсвідомо розуміючи, що вижити без матері неможливо, дитина кориться її опіці, навіть якщо вона деструктивна, подавляючи свою злість, яку викликають обмеження з боку матері. Загалом нормально, коли дитина злиться. Проте, не маючи змоги відіграти злість, дитина починає направляти її, «себе», ховаючи у внутрішньому світі. І коли цієї агресії багато, і тіло не витримує, ми маємо зазначений симптом [10; 11].	Істерики, напади агресії

Тобто, годуючи дитину, надаючи їй тілесний контакт, мама тим самим впливає на можливість формування у дитини права бажати, права володіти (своїм голодом, маминою груддю) та права отримувати задоволення. Саме на основі досвіду взаємодії зі своїми конструктами, у дитини формується «право бути» та «право існувати». Корируючи розвиток цих конструктів, формуючи позитивний досвід у стосунках з ними, можемо навчити клієнта з симптомами аутизму перенаправляти емоції, переживання, які подавлялись, на канали відреагування, зокрема через діяльність, тіло та відігрівання емоцій [9].

Інструменти, запропоновані методом психотерапії «Я-реконструкція» є такими, що можуть бути використані у роботі з проблемою, так як вони покликані для роботи з досвідом, що стався в довербальний період [4].

Висновки. Серед вагомих причин розвитку «набутого аутизму» є контакт дитини з мамою в довербальний період. «Недостатнього» хороша мати, взаємодіючі з основними конструктами особистості (бажання, володіння, задоволення), може завдати дитині неприсмних переживань, які для малюка є болючі; вплинути на формування «права бути» та «права існувати».

З метою захисту себе, дитина знаходить притулок всередині себе, а внутрішній біль знаходить свій прояв в симптомах, які визначаються як симптоми аутизму.

Метод психотерапії «Я-реконструкція», працюючи з травмами довербального періоду, має інструменти, які дозволяють по-новому пережити травматичний досвід, сформуванню «право бути» та «право існувати».

Список використаних джерел

1. Боулбі Джон. (2004) Створення та руйнування емоційних зв'язків. М.: Академічний проект. 232 с.
2. Герасимова О. (2019). Комунікативні девіації та способи їх уникнення. *Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ. С. 20–25.
3. Лебединська К. С., Нікольська О. С. (1996) Діагностика раннього дитячого аутизму. М.: Просвітництво. 96 с.
4. Павленко, Т. В. (2022). Метод психотерапії «Я-реконструкція» (вступ в метод). Київ: «Психобук» (Psychobook).
5. Павленко Т. В. (2023). Метод психотерапії «Я-реконструкція» в роботі з довербальними травмами. *Moderní aspekty vědy: XXXVI. Díl mezinárodní kolektivní monografie*. Т. 36. Р. 277-278.
6. Павленко, Т. В. (2023). Розуміння конструкту «бажання» в структурі особистості відповідно методу психотерапії «Я-реконструкція». *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр.* Вип. 1(22). С. 118-125.

7. Павленко Т. В. (2023). Розуміння конструкту «володіння» в структурі особистості відповідно методу психотерапії «Я-реконструкція». *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр.* Вип. 2(23). С. 136-143. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/62204> (дата звернення: 30.05.2024).
8. Павленко, Т. (2021). *Основи сексології: теорія та практика*. К.: Психобук (Psychobook).
9. Павленко Т. В. Розуміння довербальних травм методом психотерапії «Я-реконструкція». *Актуальні проблеми вищої професійної освіти: збірник наукових праць*. Київ, Національний авіаційний університет, 2023. С.85 – 88. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/59814> (дата звернення: 30.05.2024).
10. Спотніц Х. (2004). *Сучасний психоаналіз шизофренічного пацієнта. Теорія техніки*. 296 с.
11. Яригіна О. В., Павленко Т. В. (2023). Злість як спосіб відображення «травми володіння» в методі психотерапії «Я-реконструкція». *Актуальні проблеми системи освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад*, 2023. № 3. С. 676–684. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/APSE/article/view/17756> (дата звернення: 30.05.2024).
12. Bettelheim, B. (1955). *Truants from life; the rehabilitation of emotionally disturbed children*. Free Press.
13. Kanner L. (1943) *Autistic disturbances of affective contact*. *Nerv. Child*. Vol. 2. P. 217-250.
14. Tuchman R. (2002) *Epilepsy in autism*. *Lancet, Neurol*. Vol. 1. P. 352-358.